

OCENE IN POROČILA – REVIEWS AND REPORTS

DEJAN ZADRAVEC: *PTUJSKI MEŠČANI DO UNIČUJOČEGA POŽARA LETA 1684.*

Biografsko-prosopografski priročnik.
Ptuj: Zgodovinski arhiv, 2017, 438 str.

S prosopografsko-biografskim priročnikom Dejana Zadravca o meščanih Ptuja sta slovensko zgodovinopisje in arhivistika dobila prvo tovrstno delo domačega avtorja, ki je poleg izjemnega truda in vztrajnosti vključil v raziskavo nemajhno mero lastne inventivnosti. Potem ko je bil pred slabima dvema desetletjema deležen podobne, vendar precej manj zahtevne obravnave Maribor (gre za študijo graškega zgodovinarja Norberta Weissa v nemščini)¹ bi skorajda morali pričakovati, da bo naslednji na vrsti Ptuj, naše najstarejše mesto, katerega zgodovina je iz različnih razlogov raziskana še precej pomanjkljivo. Dela, kakršno je Zadravčevo, so posebej pomembna, kadar je provenienčno gradivo slabo ohranjeno. Kot poudarja avtor, je uničujoča usoda doletela ptujski mestni arhiv zelo verjetno šele po letu 1815 in ne že v strahovitem požaru leta 1684, ko je med drugim pogorel župnijski arhiv, torej v letu, s katerim se obravnava končuje.

Zadravčeva obsežna monografija predstavlja zbirko podatkov o časovno in stvarno določeni skupini oseb, meščanih Ptuja, začenši s prvimi po-

imensko znanimi Ptujčani iz 13. stoletja. Njen prvenstveni namen je trdna faktografska podlaga za nadaljnje raziskovanje, kar je temeljna značilnost prosopografskih del, hkrati pa gre za nekakšen biografski leksikon, prvi te vrste v slovenskem prostoru. Vsebina priročnika je sestavljena iz več med seboj povezanih delov. Kratkemu uvodu, orisu virov in napotkom uporabnikom sledijo trije deli, od katerih je najpomembnejši in najboljšežnejši prvi. Gre za biograme vseh ugotovljivih ptujskih meščanov do leta 1684, od katerih so nekateri nujno zelo skromni, omejeni na eno samo omembo, spet drugi neprimerno obsežnejši in povednejši. V drugem delu so prikazani sezname meščanov glede na opravljanje poklicnih dejavnosti (npr. bakrarji, barvarji, čevljarji), različnih mestnih funkcij (mestni sodnik, pisar, svetnik itd.) ter dveh drugih s Ptujem povezanih funkcij, upraviteljev proviantnega in poštnege urada. Tretji, zadnji, del je avtor naslovil Seznam uporabljenih virov oziroma virov z omembami ptujskih meščanov, v njem pa ne najdemo samo številnih virov iz arhivov v Sloveniji, Avstriji in Nemčiji ter objavljenih virov (največ objave Jožeta Mlinariča), temveč tudi seznam slik oziroma pečatov, napisov na hišah in nagrobnikov. Številne barvne upodobitve materialnih ostalin ptujskih meščanov dajejo monografiji

¹ Norbert Weiss, *Die Bürger von Marburg an der Drau bis 1600. Prosopographische Untersuchung*. Diplomarbeit. Graz: Institut für Geschichte der Karl-Franzens-Universität, 1998.

posebno dokumentarno vrednost in vizualno privlačnost. Največ je odtisov pečatov, nadalje podpisov ter slednjič fotografij nagrobnikov iz zgodnjega novega veka, od katerih jih nekaj prikazuje tudi pokojnike, tj. ptujske meščane in njihove družinske člane. V upodobitvah se predstavijo ljudje iz krvi in mesa, prikazani v sodobnih oblačilih in v vsej svoji minljivi pomembnosti. Končno so tu še napisi na portalih hiš z vklesanimi inicialkami lastnikov, letnicami zgraditve ali prenove in likovnimi prikazi gospodarjeve poklicne dejavnosti. Ohranjeni hišni portali so zdaj zaživel v svoji izpovedni celovitosti, potem ko so nekateri doslej razkrivali le inicialke in drugi imena, oboje pogosto brez časovne komponente. S podpisom, pečatom in portalom, datiranim in z lastnikovima inicialkama, je dokumentiran samo usnjar Janez Krstnik Dröschinger, čigar hiša je bila zgrajena ali obnovljena prav v letu uničujočega požara 1684.

Odveč je poudarjati, kako mimo obravnavane monografije ne bo mogel noben raziskovalec ptujske zgodovine in kakšne odgovore lahko Zadravčev priročnik nudi zvedavemu ljubitelju mestne preteklosti, če ga le zna prav izprašati in obračati v rokah. Dejan Zadravec, ki v slovenskem zgodovinopisju in arhivistiki že dolgo ni neznano ime, je lokalno in slovensko zgodovino obogatil z delom, ki bo še lep čas kažipot tovrstnim in podobnim obravnavam starejše preteklosti mest slovenskega pa tudi širšega prostora.

Boris Golec

IVO IN SLAVKO GOLDSTEIN:
TITO. Uredila Aleš Učakar in dr. Zala Mikeln, prevedla Maja Novak in Andrej E. Skubic, prva slovenska izdaja, Založba Modrijan, Ljubljana 2017, 1072 str.

Slovenske knjižne police so bogatejše za zajetno knjigo izpod peresa očeta in sina, **Slavka in Iva Goldstein**, s kratkim in preprostim naslovom *Tito*. Gre za književno delo, ki je vredno pozornosti in skrbnega branja, saj kljub temu, da avtorja ne odkrivata »tople vode«, prinaša vrsto dokumentiranih trditev in zaključkov, ki so bili doslej ali neznan ali pa premalo poudarjeni. Knjiga ne prinaša ničesar povsem novega, ampak korektno dopolnjuje ali celo koristno ponavlja mnoga doslej izdana tovrstna dela. Njena dodana vrednost je avtorska poštenost, saj oba pisca ne idealizirata lika pokojnega jugoslovanskega predsednika Josipa Broza, temveč v maniri dobrih poznavalcev materije in virov nizata njegovo biografijo in uravnoteženo in kritično izpostavlja ta vzpone in padce brez olepševanja in ideološke navlake, pri čemer poskušata biti pri vrednostnih sodbah nekaterih Brozovih dejanj previdna, saj pošteno poudarjata, da nekaterih trditev, ki jih prinaša poplava novodobne kritike jugoslovanskega maršala, ni mogoče potrditi ali dokazati, ker arhivskih dokumentov o tem vsaj za zdaj še ni. Morda bodo prišli na plano in šele takrat bo mogoče verodostojno govoriti tudi o vseh očitanih odklonih in popolni osebni odgovornosti tega velikega državnega in partijskega voditelja, ki ga zgodovinopisje kljub kritikam uvršča med največje osebnosti novejših svetovne zgodovine.